

**Poutník
Kámaníta**

Karl Gjellerup

Canopus

Poutník Kámaníta

Vydavatelská řada ÚSVIT
Svazek 1

CANOPUS

KARL GJELLERUP

Poutník Kámaníta

Románová legenda

CANOPUS
Praha 2015

© Translation Roman Blinka 2012
ISBN: 978-80-85202-77-9

PŘEDMLUVA VYDAVATELE

Knihou Poutník Kámaníta od Karla Gjellerupa zahajujeme v nakladatelství Canopus novou vydavatelskou řadu Úsvit. V rámci této řady bychom chtěli zpřístupnit některá kvalitní díla duchovní literatury, která jsou v češtině z různých důvodů dostupná pouze s obtížemi nebo nejsou k dispozici vůbec.

Poutník Kámaníta poskytuje čtenářům možnost seznámit se s prostředím a některými myšlenkovými směry Indie z doby přibližně před dvěma a půl tisíci lety, a to na základě dobrodružného příběhu, kterým se prolínají události doložené v pramenech indického písemnictví.

Autor příběhu, Karl A. Gjellerup (1857–1919), byl dánský básník, prozaik a dramatik, který v roce 1917 společně se svým krajanem Henrikem Pontopiddanem obdržel Nobelovu cenu za literaturu.

Při přípravě podkladů jsme vycházeli z německého textu *Der Pilger Kamanita* z roku 1913, který vyšel v roce 1918 ve Frankfurtu nad Mohanem. Ten obsahuje poznámku, že jde o překlad, ale překladatel uveden není. Je velmi pravděpodobné, že jej vytvořil sám autor, který část svých děl napsal v němčině nebo je do ní přeložil. V knize jsme použili několik málo pasáží, především veršovaných, z českého překladu Poutníka Kámaníty paní Milady Lesné–Krausové, který byl vydán roku 1920 v Praze. Tuto knihu proto uvádíme v Použité literatuře.

Některé záležitosti týkající se indických reálií, názvů a jmen, které jsou v knize obsaženy, by nemusely být zcela srozumitelné všem čtenářům, a proto jsme text opatřili krátkým Slovníčkem pojmů, který je umístěn na konci knihy a vysvětlivkami pod čarou. Ty jsou označeny jako poznámky vydavatele, aby je bylo možno odlišit od původních poznámek autora.

Doufáme, že kniha může přiblížit čtenářům duchovní a kulturní dědictví staré Indie, podnítit jejich zájem o bližší seznámení se s ním a případně podpořit ty, kteří je již znají a čerpají z něj ve svém životě.

Vydavatel

VZNEŠENÝ ZDRAVÍ MĚSTO PĚTI VRCHŮ

Jednou putoval Buddha z místa na místo v zemi Magadha a přišel do města Rádžagrhy*. Den se již chýlil ke konci, když se Vznešený** blížil k tomuto městu Pěti vrchů. Jako odlesk žehnajícího božstva se po široké rovině pokryté zelenými rýžovými poli a loukami rozlévaly mírné paprsky slunce. Tu a tam prozrazovaly malé při zemi se vznášející obláčky podobné nejčistšímu zlatému prachu, že se lidé a tažná zvířata vracejí z práce na polích, a protáhlé stíny skupin stromů se zdály být obklopeny duhově zbarvenou svatozáří. Ve věnci kvetoucích zahrad zářila cimbuří bran, terasy, kupole a věže hlavního města a opodál se zvedala v jedinečném souzvuku barev, jako by byla z topazů, ametystů a opálů, řada skalnatých návrší.

Zaujat tímto pohledem se Vznešený zastavil. S radostí pozdravil ony známé tvary, které pro něho ukrývaly tolik vzpomínek: Šedý roh, Široké jho, Věšteckou skálu a Supí vrch, „jehož krásný vrcholek vyčnívá nad ostatními jako střecha“, ale především Vibháru, horu vřelých pramenů, která mu svou jeskyní Sattapani poskytla první domov, když byl v bezdomoví, první odpočinek na poslední cestě ze sansáry do nirvány.

* Královské město ve staré Indii, nyní Radžgír, 10 mil jihovýchodně od Patny.

** Obvyklé označení Buddha Gótamy v kanonických textech; další jsou např. Dokonalý, Znalec světa, Mistr apod. a vyjadřují úctu následovníků k učitelu. (Pozn. vyd.)

Neboť když tenkrát, „ještě ve svěžím květu, s lesknoucími se tmavými vlasy, v požitku šťastného mládí, v prvním mužném věku, proti přání svých plačících a naříkajících rodičů“, opustil královský rodný dům v severní zemi Sákjů a obrátil své kroky do údolí Gangy, teprve tam si dopřál delší pobyt a během něj chodil každé ráno do Rádžagrhy za almužnou pro potravu. V oné jeskyni jej tehdy navštívil magadhský král Bimbisára a marně jej zapřísahal, aby se vrátil do rodného domu a ke světskému životu. Avšak slova mladého askety panovníka nakonec přesvědčila a on k němu pojal počáteční důvěru, která z něj později učinila Buddhova přívržence.

Od těch dob uplynul dlouhý čas, půl století, ve kterém obrátil běh nejen svého života, ale i světa. Jaký to rozdíl mezi minulostí, když dlel tam na protější straně v jeskyni Sattapanni, a současností! Tehdy byl ještě hledající a bojoval o vysvobození. Léta trvající strašlivé duševní boje ho teprve očekávaly, podobně strašlivé jako bezvýsledné odříkání, při jehož líčení se dokonce i nejstatečnějším z jeho posluchačů ježily vlasy hrůzou. Až nakonec poté, co zcela přemohl tuto bolestnou askezi, dosáhl osvětlení pomocí vroucího pohroužení se do sebe a vyšel z boje k blahu všech bytostí jako nejvyšší, dokonalý Buddha. Tehdy se jeho život podobal nestálému dopoledni v době dešťů, kdy se střídá oslňující svit slunce s temnými stíny, zatímco monzunový vítr kupí mraky jeden na druhý a nesmírně hrozivá bouře hřmí stále blíž.

Nyní však byl naplněn stejným radostným pokojem večera, který spočíval na této krajině a který se zdál být stále hlubší a prozářenější, čím více se sluneční kotouč blížil k obzoru. Vždyť i slunce jeho života se přece chýlilo k západu. Jeho dílo bylo dokonáno. Říše pravdy byla pevně založena, spásná nauka byla sdělena lidstvu; mnozí mniši a mnišky osvědčení ve způsobu života a vědění a laičtí přívrženci obojího pohlaví byli schopni tuto říši chránit, zachovat tuto nauku a rozšiřovat ji dále. A po úvahách tohoto dne, který strávil osamělým putováním, již tkvělo v jeho srdci pevné poznání: „Velmi brzy nastane čas, kdy navždy opustím tento svět, z něhož jsem vysvobodil sám sebe a ukázal cestu všem, kdo půjdou za mnou, a vstoupím do klidu nirvány.“

A zatímco se rozhlížel po kraji se soucitnou laskavostí, říkal si Vznešený pro sebe:

„Opravdu půvabná je Rádžagrha, město Pěti vrchů, lákavé je jeho okolí! Bohaté pozehnání spočívá na polích, louky rozveselují srdce, ve stínu stromů se třpytí krůpěje vody, skalnaté vrchy s hustými keři jsou velice malebné. Naposledy nyní pohlížím z tohoto nejkrásnějšího místa na tento líbezný kraj. Jen ještě jednou, když půjdu dále a otočím se tam, v horském sedle, spatřím půvabné údolí Rádžagrhy a pak již nikdy více.“

Ve městě se do zlatavého slunečního svitu vypínaly už jen dvě budovy: nejvyšší věž královského paláce, odkud jej Bimbisára poprvé spatřil, když jako mladý neznámý asketa kráčel po cestě a svým ušlechtilým chováním na sebe upoutal pozornost magadhského krále, a kupole chrámu boha Indry, ve kterém předtím, než jeho slova osvobodila lidi od krvavé pověry, byly každý rok k počtě božstva poráženy tisíce a tisíce nevinných zvířat. Nyní pohaslo i cimbuří věže a ponořilo se do stoupajícího moře stínů a jen kužel zlatých, nad sebou rozevřených slunečníků*, které byly na špičce chrámu, ještě planul téměř volně ve vzduchu jako symbol „královského města“, blýskal se a jiskřil stále červeněji na tmavomodrém pozadí vysokých vrcholků stromů. A zde Vznešený spatřil cíl své cesty, stále ještě dosti vzdálený. Neboť ony vrcholky stromů na druhé straně města byly vrcholky mangového háje, který mu daroval jeho stoupenec Džívaka, králův osobní lékař, a ve kterém krásná klášterní budova poskytovala mnichům nerušené a pohodlné přístřeší.

Do této řádové budovy vyslal Vznešený mnichy, kteří jej doprovázeli v počtu asi dvou set, aby šli napřed pod vedením jeho bratrance a věrného průvodce Ánandy, protože chtěl setrvat v blaženosti osamělého denního putování. A také mu bylo známo, že v čase západu slunce dorazí do mangového háje průvod mladých mnichů, vedených moudrým Sáriputtou, jeho skvělým žákem. V jeho živoucím, jasně vše vidoucím duchu se odehrával výjev, jak se přicházející mniši přátelsky zdraví s těmi, kteří tam již jsou, jak je jim přidělováno

* Zlatý slunečník je odznak královské hodnosti.

místo k sezení a lůžko, odebírán plášť a miska na almužnu, a že při tom nastává tak velký hluk a hlasitý křik, jako by se rybáři rvali o kořist. A on, který si cenil tichého rozjímavého pozorování a zdržoval se stranou všeho hluku jako osaměle putující lev – pro něj byla právě nyní, po drahocenném klidu osamělého putování a pokojném pozhnání této večerní krajiny dvojnásob nevíтанá myšlenka, že se dostane do takového ruchu.

A tak se, zatímco stále pokračoval v chůzi, rozhodl, že nepůjde přes město do svého mangového háje, ale že přenocuje v prvním vhodném domě na předměstí, ve kterém se mu podaří nalézt nocleh.

Zatím se zlatavé plameny západního nebe rozplynuly do hořících oranžových odstínů, které se zase roztavily do šarlatu řeřavých uhlíků. Okolní pole svítla stále zeleněji, jako by země byla ze smaragdu prozařovaného zevnitř. Dálavy však již přikrývala snivě fialová mlha, zatímco skoro nadpřirozený purpurový příliv – nedalo se poznat, jestli stínu nebo světla – jakoby ze všech směrů zavalil celý prostor, klesal, stoupal, vléval se dovnitř, rozpouštěl pevné a tmelil uvolněné, odplavoval blízké a přinášel vzdálené, ale vše uváděl do kolísání a kmitavého chvění...

Netopýr, vyděšený kroky osamělého poutníka, odpoutal svá kožená křídla od větve černého sálového stromu a s pisklavým křikem odletěl do šera, aby navštívil ovocné sady na okraji města, který se podobal spíše vesnici.

A tak, když Vznešený přišel na předměstí Rádžagrhy, byl již večer.

SETKÁNÍ

Vznešený měl v úmyslu zaklepat u prvního domu, jehož stěna modravě prosvítala mezi stromy zahrady. Když však chtěl přistoupit ke dveřím, zpozoroval síť, která byla zavěšena na blízké větvi. A Vznešený odmítnul dům ptáčníka a šel dále.

Na tomto nejzazším okraji města byly domy roztroušeny řídce; navíc zde nedávno zuřil požár, a tak chvíli trvalo, než opět přišel k lidskému obydlí. Byl to dvůr jednoho zámožného bráhmána*. Vznešený již vstoupil do vrat, když tu uslyšel, jak se uvnitř dvě bráhmanovy ženy hádají a hašteří hlasitými, křiklavými hlasy a jak se vzájemně zaspávají hrubými nadávkami. A Vznešený se otočil, vyšel z vrat a kráčel dále.

Zahrada onoho bohatého bráhmána se rozprostírala daleko podél cesty. Vznešený již začínal pociťovat únavu a jeho pravá noha poraněná ostrým kamenem jej při chůzi bolela. Tak se konečně přiblížil k dalšímu obydlí, které bylo vidět již zdaleka; jasný svit světla totiž zářil mřížovím okenic a otevřenými dveřmi na cestu. Ale i kdyby přišel slepý, přesto by si domu všiml, protože ven pronikal rozpustilý smích; cinkot pohárů, dupot tančících nohou a líbezná veselá tóny sedmistrunné viny**, u vrat se opírala krásná dívka v bohatém hedvábném rouchu a ověšená jasmínovými věnci. Se smíchem, který odkrýval její zuby, červené od žvýkání betelu, zvala poutníka: „Vstup dovnitř, cizince! Zde bydlí radost.“

* Kněz, příslušník nejvyšší kasty ve staré Indii. (Pozn. vyd.)

** Strunný nástroj podobný loutně. (Pozn. vyd.)

A Vznešený šel dále a přitom si vzpomněl na svá slova: „Za pláč je v řádu svatých pokládán zpěv; za šílenství je v řádu svatých pokládán tanec; za dětinskost je v řádu svatých pokládáno ukazování zubů v nevhodnou dobu – smích.* Vám, skutečně nadšeným, postačí úsměv ve tváři.“

Sousední dům nebyl daleko, ale hluk hodovníků a hráčů na vínu doléhal až tam, a tak šel Buddha dále, až k následujícímu domu. Ale vedle něj, v posledních záblescích denního světla, dva řezniční tovaryši ostrými noži horlivě rozřezávali právě poraženou krávu.

A tak Vznešený přešel i obydlí řezníka.

Před dalším domem leželo mnoho mís a hrnků z čerstvé hrnčířské hlíny – výsledek poctivé denní práce. Pod tamaryškem stálo hrnčířské kolo a hrnčír z něj právě sňal mísu a nesl ji k ostatním.

Vznešený přistoupil k hrnčíři, zdvořile jej pozdravil a řekl:

„Jestli ti to není nevhod, potomku Bhagúv**, zůstanu přes noc ve tvé síni.“

„Není mi to nevhod, pane. Právě však přišel jeden poutník unavený dlouhou cestou. A ten si tam již přichystal lůžko. Pokud to nebude nevhod jemu, zůstaň, pane, jak je ti libo.“

A Vznešený zvažoval: „Samota je samozřejmě nejlepší společník. Ale tento milý poutník sem dorazil pozdě, stejně jako já unaven dlouhým putováním. A přešel dům nečistých, krvavých řemesel, přešel dům hádky a nenávislného sporu a dům hluku a nedůstojných radostí a zastavil se teprve tady, u hrnčíře. S takovým člověkem je možné strávit noc.“

Tak vešel Vznešený do síně, kde spatřil mladého muže ušlechtilých rysů, který seděl v koutě na rohoži.

„Jestli ti to, poutníku, není nevhod,“ oslovil jej Vznešený, „zůstanu přes noc zde v síni.“

* Všechny tyto výroky se týkají především chování pod vlivem omamných a stimulačních látek, například betelu. (Pozn. vyd.)

** Bůh bohatství a manželství v hinduismu; slovanská varianta slova je „bog“ – bůh. (Pozn. vyd.)

„Prostorná, bratře, je hrnčířova síň; zůstaň, ctihodný, jak je ti libo.“

Nato si Vznešený u jedné stěny rozložil svou slaměnou rohož a usedl s nohama zkříženýma, vzpřímeným tělem, pohroužen do spásného rozjímání. A takto vsedě strávil Vznešený první hodiny noci. A také mladý poutník strávil první hodiny noci vsedě.

I zvažoval Vznešený ve svém duchu: „Jestlipak má tento ušlechtilý syn ujasněno své úsilí? Co kdybych se jej na to zeptal?“

A tak se Vznešený obrátil na mladého poutníka:

„Proč jsi, poutníku, odešel do bezdomoví?“

Mladý poutník odpověděl:

„Dosud uběhlo jen několik hodin noci. Jestli mi tedy ctihodný chce věnovat svou pozornost, budu vyprávět, proč jsem odešel do bezdomoví.“

Vznešený dal vlídným kývnutím hlavy najevo svůj souhlas a mladý poutník začal vyprávět.

KE BŘEHU GANGY

»Mé jméno je Kámaníta a narodil jsem se v Udždžéní, měšťě ležícím daleko na jihu v horách, v zemi Avanti. Přišel jsem na svět v zámožné, i když nepřilíš vznešené kupecké rodině. Můj otec zajistil, aby se mi dostalo dobrého vychování, a když jsem se opásal obětním provazem*, měl jsem již téměř všechny znalosti, které jsou vhodné pro mladého muže dobrého postavení, takže se všeobecně soudilo, že jsem musel být vychován v Takkasile**. V zápase a boji s mečem jsem byl mezi prvními; měl jsem krásný, školený pěvecký hlas a dovedl jsem výborně hrát na vínu; uměl jsem zpaměti recitovat všechny básně Bháraty a ještě mnohé jiné. Byl jsem nejdůvěrněji seznámen s taji metriky a uměl jsem také sám psát procítěné a duchaplné verše. V kreslení a malování mne předstihovali jen málokteří a má dovednost při sypání květů byla všude obdivována. Byl jsem velice zručný v barvení křišťálů a mé znalosti o původu šperků byly velké; žádní papoušci nebo mluvící vrány nemluvily tak dobře jako ty, které jsem učil já. Do základu jsem také ovládl deskovou hru o šedesáti čtyřech polích, hru s hůlkami, hru s lukem a hru s míčem ve všech jejich podobách stejně jako různé hádankové a květinové hry. A rčení: „Nadaný jako mladý Kámaníta“ stalo se, cizinče, v Udždžéní příslovecným.

Když mi bylo dvacet let, zavolal mne jednoho dne můj otec a promluvil ke mně takto:

* Rituál při dosažení věku muže. (Pozn. vyd.)

** Oxford staré Indie.

„Synu, tvá výchova je nyní skončena a je na čase, aby ses rozhlédl po světě a započal svou kupeckou existenci; k tomu jsem ti také nyní našel vhodnou příležitost. V těchto dnech posílá náš král poselstvo ke králi Udénovi do Kósambí, daleko odtud na severu. Mám tam ale přítele Pánadu. Ten mi již dávno říkal, že by se v Kósambí dalo dobře obchodovat s výrobky z naší země, zvláště s horskými křišťály a santalovým práškem a také s našimi umně zhotovenými rákosovými pletivy a tkalcovským zbožím. Já jsem se však takové obchodní cestě vždy vyhýbal jako velmi riskantnímu činu, neboť na ní číhají mnohá nebezpečí. Kdo však jede tam i zpět v doprovodu tohoto poselstva, tomu nehrozí žádné nebezpečí. Nuže, můj synu, půjdeme do skladiště a prohlédneme tam oněch dvanáct povozů tažených voly a zboží, které jsem určil pro tvou cestu; za naše výrobky přivezeš zpět mušelin z Benáresu a vybranou rýži. To bude, doufám, slavný začátek tvé kupecké dráhy a také budeš mít příležitost seznámit se s cizími zeměmi, jiným prostředím a zvyky. Cestou se budeš denně stýkat s dvořany, muži nejvyšší urozenosti a nejvybranějšího chování, což pokládám za velký přínos, neboť kupec musí být člověk světzaný.“

Se slzami radosti jsem děkoval svému otci a již za několik dní poté jsem se rozloučil s rodným domem.

Jak bušilo mé srdce radostným očekáváním, když jsem uprostřed toho skvostného průvodu v čele svých vozů vyjížděl z brány a přede mnou ležel celý širý svět. Každý den této cesty byl pro mne jako slavnost. A když za večerů plály táborové ohně, aby zaplašily tygry a pardály, seděl jsem v kruhu starších a vznešených mužů po boku vyslance a myslel si, že jsem docela v říši pohádek.

Projeli jsme nádhernou lesnatou krajinou Védissy a přes mírná návrší pohoří Vindhaje jsme dospěli na nesmírnou severní rovinu, kde se mi otevřel úplně nový svět. Dříve bych si totiž nikdy nepomyslel, že svět je tak plochý a rozlehlý. A asi za měsíc po našem odjezdu jsme jednoho překrásného večera uviděli z návrší porostlého palmami dva zlaté pásy, které vystupovaly

z kruhu par na obzoru, táhly se nekonečnou zelení a zvolna se k sobě přibližovaly, až se spojily do jediného širokého pásu.

Nějaká ruka se dotkla mého ramene.

Byl to vyslanec, který ke mně přistoupil.

„Tam, Kámaníto, vidíš svatou Džamunu a přesvatou Gangu, které zde před našima očima spojují své toky.“

Bezděky jsem zbožně zvednul ruce.

„Jednáš správně, že je takto zdravíš,“ pokračoval můj ochránce. „Neboť jako Ganga plyne ze sídla bohů ve Sněžných horách a proudí jakoby z věčnosti, tak Džamuna přitéká z dávno minulých hrdinských časů a její proudy zrcadlily zříceniny Sloního města a omývaly tu roviny, kde Pánduovci a Kuruovci* zápasili o nadvládu, kde Karna hřměl ve svém stanu, kde sám Krišna řídil Ardžunovy koně – ale to ti nemusím připomínat, neboť se dobře vyznáš ve starých hrdinských písních. Často jsem stával tam naproti, na tom špičatém výběžku a pozoroval, jak modré vlny Džamuny plynou podél žlutých vln Gangy a nesmísí se s nimi, stejně jako zůstává nesmíšená i kasta válečníků vedle kasty bráhmanů. Pak se mi zdálo, jako bych v šumění modrých vln slyšel válečné zvuky, řinčení zbraní a volání rohů, řehtání koní a troubení válečných slonů, z čehož mi poskočilo srdce, protože i moji předkové byli u toho a prach Kurukšetry vpíjel jejich hrdinskou krev.“

Plný obdivu jsem pohlédl na tohoto muže z kasty válečníků, v jehož rodině žily takové vzpomínky.

Ale on mne uchopil za ruku.

„Pojď, synu, a pozdrav cíl své první cesty.“

A vedl mne jen několik kroků kolem hustého křoví, které až dosud zakrývalo výhled na východ.

Když se výhled náhle otevřel, mimoděk jsem vykřikl údivem.

* Příběh obsažený ve staroindickém eposu Mahábháratě, který popisuje soupeření dvou polobožských příbuzensky spřízněných rodů o nadvládu. Souboj končí bitvou na Kuruovském poli (Kurukšetra), ve které zvítězí Pánduovci za pomoci boha Krišny. (Pozn. vyd.)

Tam na jednom záhybu široké Gangy leželo velké město: Kó-sambí.

Se svými hradbami a věžemi, se stále mohutnější záplavou domů, se svými terasami, nábřežími a gháty* vypadalo ve svitu zapadajícího slunce, jako by bylo ve skutečnosti celé postaveno z rudého zlata – podobně jako byl Benáres, dokud jej hříchy jeho obyvatel neproměnily v kámen a maltu – pravé zlaté kupole však zářily každá jako slunce. Nahoře z chrámových nádvoří stoupa-la temná červenohnědá oblaka dýmu a z pohřebních hranic na břehu se zvedaly sloupy kouře bleděmodrého, rovné jako svíčky a nad tím vším se baldachýnovitě vznášel, jako by na nich spočíval, závoj utkaný jako z nejněžnějších perleťových odstínů. Za ním na nebi zářily jedna přes druhou snad všechny barvy, které dole mohly svítit a planout. Na svatě řece, která všechn ten lesk zrcadlila, se houpaly nesčetné čluny s pestrými plachtami a vlajkami a i na dálku bylo vidět, jak se široké schody ghátů hemží lidmi, zatímco mnozí jiní se již šplouchají dole ve třpytivých vlnách. Veselý hluk, podobný bzučení úlu, doléhal čas od času až k nám.

Věř mi, že jsem si myslel, že vidím spíš město třiatřiceti bohů než město lidí, tím spíše, že samo údolí Gangy se svým nesmírným bohatstvím připadalo nám, obyvatelům hor, jako ráj. A pro mne se tu měl také ukázat ráj na zemi.

Ještě té noci jsem spal pod pohostinnou střechou Pánady, přítele svého otce. Příštího dne časně z rána jsem však spěchal k nejbližšímu ghátu a s nepopsatelnými pocity jsem vstoupil do svatých vln, abych spláchl nejen prach cesty, nýbrž i své hříchy. Ty byly díky mému mládí jen nepatrné. Zato jsem však vodou z Gangy naplnil velkou láhev, abych ji přinesl s sebou svému otci. Ta se ale bohužel, jak se dozvíš, nikdy nedostala do jeho rukou.

Ušlechtilý Pánada, stařec úctyhodného vzhledu, mne nyní dovedl na tržiště a díky jeho přátelské pomoci se mi v následujících

* Přístaviště se skvostnými schodišti vedoucími přímo do vody pro mytí a koupání – obvykle přerušované výstupky a kiosky a uzavřené monumentální branou.

dnech podařilo výhodně prodat mé zboží a nakoupit velké množství výrobků ze severní roviny, u nás velmi ceněných.

Šťastně jsem svůj obchod dokončil ještě předtím, než poselstvo začalo pomýšlet na přípravu odjezdu, což mne vůbec nemrzelo. Měl jsem totiž úplnou volnost a mohl si prohlédnout město a užít si jeho zábav, což jsem také v nejvyšší míře činil ve společnosti Sómadatty, syna svého hostitele.

HRÁČKA S MÍČEM

Jednoho krásného odpoledne jsme se vydali do veřejné zahrady před městem – nádherného parku přímo na vysokém břehu Gangu se stinnými skupinami stromů, velkými lotosovými jezírky, pavilónky z mramoru a jasmínovými altánky, kde v tuto dobu vždy panoval čilý ruch. Tam jsme se nechali služebnictvem houpat ve zlaté houpačce a přitom jsme poslouchali hlas láskou opojené kukačky*, který rozradostňoval srdce, a sladké žvatláni zelených papoušků. Vtom se náhle ozvalo obveselující cinkání náramků. Můj přítel hned vyskočil z houpačky a zvolal:

„Podívej! Právě přicházejí nejkrásnější dívky z Kósambí, vybrané panny z nejbohatších a nejvznešenějších rodin, aby prostřednictvím hry s míčem uctily bohyni sídlící ve Vindhaji. Můžeš mluvit o štěstí, příteli! Při této hře je možné je nerušeně spatřit! Pojď, ať tuto příležitost nepromeškáme.“

To mi samozřejmě nemusel říkat dvakrát a hned jsem za ním spěchal.

Na velkém drahokamy posázeném pódiu se v okamžení objevily dívky připravené ke hře. A jestliže už byl nevšední zážitek vidět tento zástup krasavic v lesku jejich třpytivého hedvábí, lehoučkých mušelínových závojų, perel, drahokamů a zlatých náramků – co bych měl teprve říci o samotné hře, která poskytla těmto hbitým dívkám nejrozmanitější příležitosti, aby rozvinuly

* Kukačka koel – druh kukačky se specifickým hlasitým zpěvem. V Indii byly kdysi velice oblíbené a jako domácí ptáci byly chovány v klecích. (Pozn. vyd.)

celý svůj půvab v nadmíru okouzlujících postojích a pohybech? A přece to byla jen jakási předehra. Neboť když nás tyto dívky s gazelíma očima již dlouhou dobu obveselovaly nejrůznějšími hrami, ustoupily všechny zpět a uprostřed jeviště posázeného drahokamy zůstala stát jen jedna – a ta zůstala stát také uprostřed mého srdce.

Ach, příteli, co ti mám říci! Mluvit o její kráse by byla opovržlivost! Neboť bych musel být básníkem jako sám Bhárata, abych mohl ve tvé představitosti vykouzlit byť i jen její slabý odlesk. Snad bude stačit, když zdůrazním, že tato dívka s tváří Luny měla bezvadnou postavu a všechny její údy kvetly svěžím mládím, že se mi jevila jako bohyně krásy a štěstí a že se mi při pohledu na ni zachvěly nadšením všechny chloupky na těle. A nyní začala dovedně hrát k počtě bohyně, jejímž se zdála být ztělesněním. Nedbale hodila míč k zemi, a když pak odrazem pomalu stoupal vzhůru, mocně do něj udeřila svou rukou, podobnou mladému výhonku, jejíž palec poněkud skrčila a jejíž něžné prsty natáhla. Poté hřbetem ruky stoupající míč vyhodila vzhůru a opět jej rukou chytila, když padal dolů. Házela jej pomalým, středním a svižným tempem, hned jej popoháněla, hned uklidňovala, dávala do něj údery střídavě levou a pravou rukou, proháněla jej všemi směry oblohy a zase zpět. Jestliže se – jak se mi zdá podle tvého pohledu, plného pochopení – vyznáš v umění hry s míčem, pak ti nemusím říkat víc, než to, že jsi asi nikdy neviděl tak dokonale provedenou cúrnařku ani gítamárgu*.

Pak však udělala něco, co jsem nikdy neviděl a o čem jsem také nikdy neslyšel. Vzala totiž dva zlaté míče, a zatímco se její nohy pohybovaly v tanci za cinkání jejích klenotů, házela těmito míči tak rychle v bleskových čarách, že bylo téměř vidět jenom zlaté pruty klece, ve které všemi směry půvabně poskakoval zázračný pták. Přitom se stalo, že se naše pohledy náhle setkaly, a ještě dnes, cizince, nechápu, jak se stalo, že jsem okamžitě neklesl mrtev k zemi a nezrodil se znovu v nebi slasti. Ale možná, že mé činy

* Názvy pohybových figur ve spojení se zpěvem a hudbou. (Pozn. vyd.)

některého minulého života, jejichž plody musím požívat v životě *tomto*, nebyly ještě vyčerpány, neboť tento zbytek z minulosti mne až dodnes přivádí do mnohých smrtelných nebezpečí a asi ještě dlouho přivádět bude.

Ale právě v tomto okamžiku jí vyklouzl jeden z míčů, které jí až dosud tak poslouchaly, a seskočil dlouhým skokem dolů z pódia. Mnoho mladíků za ním běželo. Já a jeden mladý, bohatě oblečený muž jsme jej dostihli zároveň, a protože jej ani jeden nepřál tomu druhému, srazili jsme se. Díky dokonalé znalosti úskoků v zápasu se mi podařilo nastavit mu nohu, ale on, aby mne zadržel, chytil můj křišťálový náhrdelník, na kterém jsem nosil amulet. Náhrdelník se přetrhl, on se svalil k zemi a míč jsem chytil já. Mladý muž zuřivě vyskočil a hodil mi řetěz k nohám. Amulet byl z tygřího oka, tedy z nepříliš drahocenného kamene, ale byl to zaručený prostředek proti zlému pohledu – a nyní, právě když se ten jeho na mne upřel, neměl jsem jej při sobě. Ale co mi to vadilo? Držel jsem přece v rukou míč, kterého se právě dotkla její lotosová ruka, a protože jsem velice obratný hráč s míčem, podařilo se mi jej hodit tak přesně, že se míč před jedním rohem pódia odrazil a mírným pohybem, téměř zkrocen, se dostal do dosahu krásné dívky, která ani okamžik nepřestala udržovat druhý míč v pohybu a nyní se za velkého jásotu mnoha diváků opět uzavřela do své zlaté klece.

Tím byla dokončena pocta bohyni Lakšmí prostřednictvím hry s míčem, dívky zmizely z pódia a my jsme se vydali zpět k domovu.

Cestou se můj přítel zmínil, že je dobře, že nechci ničeho dosáhnout u tamějšího dvora, neboť ten mladík, kterému jsem vzal míč, nebyl nikdo jiný než ministrův syn a bylo na něm vidět, že mi přísahal nesmiřitelné nepřátelství. To mne nechalo zcela chladným; jak daleko radši bych se byl dozvěděl, kdo byla má bohyně. Ale ostýchal jsem se na to zeptat, ba dokonce, když si mne chtěl Sómadata kvůli krásné dívce dobírat, předstíral jsem velkou lhostejnost, chválil jsem znaleckými výrazy její obratnost při hře, ale dodal jsem, že v mém domovském městě máme

přinejmenším stejně obratné hráčky s míčem – a zatím jsem v nitru za tu lež odprošoval tu, které nebylo rovno.

Nemusím asi říkat, že té noci nevstoupil spánek na má víčka, která jsem zavíral jen proto, aby kolem mne znovu poletovala její líbezná podoba. Následující den jsem strávil v rohu zahrady vzdáleném ode všeho denního hluku, kde písečná půda pod mangovým stromem nabízela ochlazení mému tělu mučenému žárem lásky a kde sedmistrunná vína byla mou jedinou společnicí, které jsem svěřoval svou touhu. Jakmile však ustupující žár dne umožnil podniknout výlet, přemluvil jsem Sómadattu, aby se mnou jel do zahrad, i když on by raději přihlížel křepelčímu zápasu. Marně jsem však bloudil celým parkem – bylo tu mnoho dívek, které si hrály všude, jako by mne chtěly klamnou nadějí lákat z jednoho místa na druhé, ale ona jediná, věrný obraz Lakšmí, mezi nimi nebyla.

Nyní jsem se tvářil, jako bych měl neodolatelnou touhu znovu si užívat osobitý ruch u Gangy. Navštívili jsme všechny gháty a nakonec jsme nastoupili do člunu, abychom se vmísili do veselého loďstva, které se každý večer kolébá na vlnách svaté řeky, a zůstali tam, dokud hra barev a zlatá záře nepohasly a na řece nezačala tančit a vířit světla pochodní a lampiónů.

Pak jsem konečně musel opustit svou němou, ale bouřlivou naději a poručit člunaři, aby přistál u nejbližšího ghátu.

Po probdělé noci jsem zůstal ve svém pokoji, a abych než zase budu moci spěchat do zahrad, zaměstnal a rozptýlil svého ducha, který byl naplněn jen jejím obrazem, pokusil jsem se štětcem a barvami zachytit její půvabnou podobu na malířskou desku, a to při tom, když tanečním krokem házela míč. Nemohl jsem pozřít ani sousto; neboť stejně jako líbezně zpívající čakóra* je živa jen z měsíčních paprsků, tak i já jsem žil jen z paprsků té dívky s tváří Luny, i když ke mně pronikaly jen mlhou vzpomínek. Přesto jsem s nadějí doufal, že mne tento večer v zahradách osvěží a oživí svým plným leskem právě ona. Ale i tentokrát jsem byl zklamán.

* Orebice horská, druh podobný křepelce. (Pozn. vyd.)

Nyní mne chtěl Sómadatta vzít s sebou do herny, protože byl posedlý hrou v kostky stejně jako Nála, když do něj vstoupil démon Kali. Já jsem však předstíral únavu. Ale místo abych šel domů, vydal jsem se opět ke ghátům a na řeku – ale bohužel s o nic lepším výsledkem než předchozího večera.

KOUZELNÝ OBRAZ

Protože jsem věděl, že nebudu mít ani pomyšlení na spánek, vůbec jsem toho večera neuléhal do postele, ale usedl jsem u jejího čela na podložku z trávy určenou k rozjímání a zbožně, jak se patří, jsem tam strávil noc ve vroucích úvahách lásky a modlitbách k bohyni Lakšmí ověncené lotosy, *jejímu* nebeskému vzoru. A časně ranní slunce mne opět našlo při práci se štětcem a barvami.

Přitom mi rychle uběhlo několik hodin, když tu vstoupil Sómadata. Slyšel jsem jej přicházet, ale stačil jsem už jen zastrčit desku s malbou a malířské nástroje pod postel. To jsem udělal zcela mimoděk.

Sómadata si vzal nízkou židli, sedl si vedle mne a díval se na mne s úsměvem.

„Pozoruj,“ řekl, „že je náš dům poctěn a stal se z něj příbytek světce. Vždyť ty se postíš, jako to dělají pouze nejpřísnější asketové, a odpíráš si rozmařilou potřebu lůžka. Na polštářích pod hlavou ani pod nohama ani na postelové zíněnce není vidět nejmenší otisk tvého těla a bílá pokrývka je bez záhybů. A i když jsi postem již značně zhubnul, přesto tvé tělo není zcela bez váhy, jak je ostatně vidět zde na travnatém sedátku, kde jsi očividně strávil noc v modlitbě a pohroužení do sebe. Přesto si ale myslím, že na tak svatého obyvatele vypadá tento pokoj poněkud příliš světsky. Zde na nočním stolku je nádobka s mastí, samozřejmě nedotčená, a miska se santalovým práškem, džbán s vonnou vodou a krabička s kůrou z citronového stromu a betelem. Tam na